

I D Ő R E N D I T Á B L Á Z A T

1603. jan. a császári biztosok és Basta eltörlik Erdély önkormányzatát. A zsoldosok sanyargatják az országot. Ápr. Székely Mózes visszatér, elfoglalja Gyulafehérvárt, fejedelemmé kiáltják ki. Basta kivonul Erdélyből. Júl. 22. Radu Serbán havaselvi vajda császári szövetségesként Brassónál megveri Székelyt, ez elesik. Basta visszajön, rémuralmat vezet be, az erdélyi nemesség emigrációja folytatódik, Bethlen Gábor is a törökhöz menekül. A dévai fegyveres országgyűlésen az erdélyi nemesség sarccal váltja meg életét. Városok kifosztása, kivégzések, jószágelkobzások, erőszakos katolizálás.
1604. Kivégzések a második, kolozsvári fegyveres országgyűlés után. A magyarországi vallásüldözés is erőre kap, jan. 6. a kassai főtemplomot katonaság veszi el a protestánsoktól. Máj. az országgyűlés 22. törvénycikke súlyos sérelme a protestánsoknak. Belgiojoso kassai főkapitány megtámadja Bocskai Istvánt otthonában, mert összeköttetést tartott fenn az erdélyi bujdosókkal. A hajduk Bocskai mellé állnak, nov. 11. bevonul Kassára, Bastát kiűzik az országból.
1605. Bocskait erdélyi pártja fejedelemmé választja, Gyulaffi Lászlót küldi be kormányzónak. A székelyek Bocskai mellé állnak. Rácz György császári kapitány feladja Erdélyt. Szept. 14. a medgyesi országgyűlésen Bocskai rendezi Erdély viszonyait, Rákóczi Zsigmond kormányzó lesz. A császári seregek kiszorulnak Magyarországról.
1606. jún. 23. a bécsi béke biztosítja a magyar alkotmányt, a vallásszabadságot és Erdély függetlenségét. Nov. 11. Bocskai közvetítésével a császár-király és a szultán megkötik a zsitvatoroki békét. Dec. 29. Bocskai halála.
1607. Bocskai kijelölt utódja, Homonnai Bálint mellőzésével az erdélyiek febr. 12. Rákóczi Zsigmondot választják fejedelemmé. A Báthori Gábor megválasztásáért dolgozó Bethlen Gábort Rákóczi egyidőre elzáratja. Szenczi Molnár Albert zsoldtárfordítása megjelenik.

1608. márc. 5. Rákóczi Zsigmond lemond, márc. 7. Báthori Gábort választják erdélyi fejedelemmé. Aug. 20. Kassán szerződést köt Magyarországgal. Nov. 29. megérkezik a szultán elismerése. Báthori kedvez a reformátusoknak, az unitárius Kolozsváron templomot ad nekik.
1609. Thurzó György nádor és Forgách Zsigmond kassai főkapitány bécsi buzdításra Báthorit törökellenes szövetségre és a magyar korona fennhatóságának elismerésére akarják kényszeríteni.
1610. Az elégedetlen katolikus főurak Kendi István és Kornis Boldizsár vezetésével márc. 24. merényletet akarnak a fejedelem ellen elkövetni Széken, de tervük meghiúsul. Kendi és társai elmenekülnek, Kornist elfogják és később kivégzik. A beszercei országgyűlés kitiltja a katolikus szerzeteseket és részben a papokat is Erdélyből. Jún. 8. Báthori és Thurzó György találkozása Királydarócnál, nem tudnak megegyezni. Dec. 11. Báthori csellel elfoglalja a szászoktól Szebent.
1611. jan. Báthori kiüzi Havaselvéről Radu Serbánt és Moldva elfoglalását s a lengyel trón megszerzését tervezi, de a török nyugalomra inti. Radu Serbán visszatér és a brassai szászokkal egyetértésben betör Erdélybe, júl. 9. Brassónál megveri Báthorit, Imrefi kancellár elesik. Forgách Zsigmond megtámadja Erdélyt, júl. 25. beveszi Kolozsvárt, de a Bethlen Gábor által hozott török segítség hírére Radu Serbánnal együtt kivonul az országból szept. 18. és menekülés közben csapatai nagyrésze elpusztul.
1612. márc. Báthori a lázadó Brassó megfenyítésére indul és a barcasági várakat vívja. Weiss Mihály brassai bíró megnyeri Báthori portai követét, Géczy Andrást, aki Báthorit elárulva, a maga részére igyekszik a fejedelemséget a töröktől elnyerni. Szept. 13. Bethlen Gábor, mivel helytelenítette Báthori politikáját, kénytelen a törökhöz menekülni. Okt. 14. Weiss Mihály kitör Brassóból, de Földvárnál csatát veszít és maga is elesik. Báthori ki-egyezik a brassaiakkal.
1613. ápr. 11. Báthori kibékül a császár-királyal. A szászok és Bethlen panaszára a szultán megfosztja Báthorit a fejedelemségtől és Bethlennek adja. Okt. 23. Bethlent fejedelemmé választják. Okt. 27. Báthorit Váradon saját hajdui megölik.